

November 2025

Kulde og snart jul

Der er ingen tvivl om, at efterårsstemningen med milde dage og løvfald, er overstået. Nu er det mørkt og vådt. De fleste dage. Heldigvis inviterer det også til at rykke tættere sammen ved bålet.

Bålaktiviteter

Kulden kommer, og vi rykker tættere om bålet. Det kræver tørt brænde, ellers bliver det ulideligt. Det første tip er derfor:

- 1) Sørg for tørt og godt brænde** - især om vinteren.
- 2) Gør det ofte.** Det behøver ikke være bøvlet, I er sikkert ude alligevel. Prøv at lave én fast båldag om ugen.
- 3) Varm saft er undervurderet.** En stor gryde med vand, muggs og en øse - mere behøver I ikke. Lav varm solbærsaft på de råkølde dage, ligesom på fjeldet. Skal det varieres kan bouillon også noget. Ligesom det også kan betale sig at finde den te som virker for jer, og som kan trække længe: Fx lakrids eller mynte, husk at smide lidt sukker i, og lav bare en hel gryde te.
- 4) Fortæl en historie,** måske en klassisk julehistorie, som I kan læse op?
- 5) Lad børnene være med til at kløve brænde.** Enten med en Kindling Cracker (køb den lille!), eller ved at sætte øksen ovenpå brændet, og så lade børnene slå på bagsiden af øksen, med et stykke træ.
- 6) Lav nemme snacks.** I dag har jeg lavet pandekager, men i stedet for syltetøj, gav jeg dem en stribe kirsebærsovs og et drys hakkede mandler. Det kunne noget. Der kan også koges berlinere, af snobrødsdej i varm palmin.
- 7) Lav fuglekogler,** af fyrrekogler dyppet i varm palmin med havregryn og korn. I kan også presse kornblandingen ned i gamle kopper, og så hænge dem op i hanken.

SKIBHUSGÅRDEN
Natur - og friluftscenter

Netop nu i naturen...

Sneglene ønsker os godt nyt år, og går i dvale - eller dør. Snegle uden hus på, nøgensnegle, fryser ihjel ved den første frost i november. *(Det hedder de altså, som om de kunne vælge at tage hus på...)* De skalbærende snegle overlever vinteren indeni skallen, og så graver de sig ned i løs jord, under blade og lignende. Her laver de en lille hoveddør af kalk, og lægger sig til at sove. De overlever ved at danne en form for frostvæske, og når det bliver marts-april, vågner de igen. Snegleæg overlever fint vinteren, hvis ikke frosten går for dybt i jorden.

Muldvarpen sover ikke!

Desværre, vil nogen sige. Den overgår nu til primært at spise regnorme, fordi der ikke er ret meget andet at finde.

Naturvejlederens Nyhedsbrev

Julerier i naturen

- **Lav småt julepynt af friske grene** som flettes ind i hinanden til små kranser. Sæt en fin rød snor i, og så er de lige til juletræet.
- **Koglenisser**, af fyrrekogler med et trekantet stykke rødt filt limet rundt om toppen som hue, og evt. uld som skæg.
- **Snittede små trænisser** af tynde grene (se foto).
- **Lav fuglekasser** og sæt dem op, så de kan bruges som vinterly til småfuglene i haven.
- **Leg omvendt gemmeleg** - den med nissehue skal gemme sig, og de andre skal finde nissen.
- **Bind julehjerter** og stjerner, af stive grene og siv (se foto).

Vild Mad

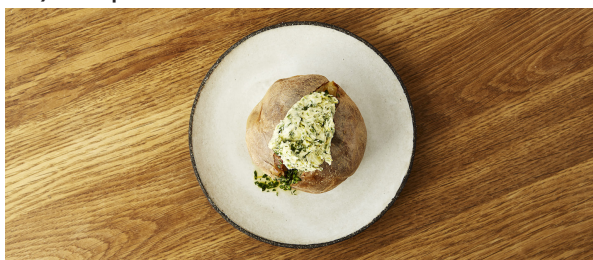
Selv om det er koldt, er der stadig spiselige urter derude - de er bare mindre, og sværere at få øje på, end om sommeren. Noget af det du stadig kan finde i novembers vilde natur, er løgkarse, stor nælde, skovsyre, roset springklap og både brøndkarse og vandkarse.

Lav bagt kartoffel på bål, med urtesmør. Kartofflerne koger i først indenfor i en stor gryde. Pak dem ind og smid dem i gløderne i kort tid, eller grill dem på bålristen, til de er varme.

Rør blødt smør, med 1 dl. hakkede vilde urter, lidt havsalt og reven skal af 1 citron.

Halver kartoflerne, og rids lidt i den bløde inderste del.

Smid en klat smør på hver bagt kartoffel, og evt. en lille smule revet (hård) ost på.

Netop nu...

Muldvarpen fortsat....

Den snedige rad, laver simpelthen et maddepot af invaliderede regnorme. Regnormene bides så de ikke kan flygte, men stadig holder sig friske og i live. Og så gemmer den ellers bare regnormene i depoter, som altså kan indeholde rigtig mange vridende væsner.

Rådyret taber opsatsen i

november-december.

Opsatsen er en udvækst af skelettet, og består primært af calcium.

For længe længe siden, målte jeg 3-400 opsatser på Borreby Herregård, og sammenholdt mine tal med klimadata. Dette nervepirrende studie viste, at der er sammenhæng mellem nedbør i det tidlige forår, og opsatsens længde.

Det er sådan set ikke så mærkeligt. For "i gamle dage" faldt meget nedbør på dette tidspunkt som sne. Og sne gør det sværere for råvildt at finde føde; der skal bruges mere krudt på at skrabe sne væk og holde varmen. Alt dette arbejde giver et mindre overskud af mineraler, som så kommer til udtryk som kortere opsats.

Når den nye opsats vokser frem, er den dækket af pelset hud, kaldet bast. Senere på foråret, når opsatsen er færdig, fejer bukken basten af, ved at gnide den mod træer og buske. Plantesaft og blod, farver opsatsen brun.